

Голові разової спеціалізованої ради
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова, доктору
географічних наук, професору,
завідувачу кафедри економічної та
соціальної географії і туризму
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова
Віталію Андрійовичу СИЧУ

ВІДГУК

офіційного опонента Григорія Петровича ПІДГРУШНОГО
на дисертаційну роботу

Сергія Леонідовича ШИНКАРЕНКА

**«Суспільно-географічні аспекти формування соціально-економічної
моделі відновлення міст України девелоперськими компаніями»,**
представлену до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 106 – «Географія»

Актуальність теми дисертаційної дослідження Шинкаренка Сергія Леонідовича зумовлена як теоретичними, так і практичними потребами трансформації сучасного простору українських міст в умовах масштабних деструкцій, спричинених повномасштабною війною росії проти України. Відновлення зруйнованих міст — це не лише інженерне або архітектурне завдання, але й складний міждисциплінарний процес, що вимагає комплексного суспільно-географічного аналізу. Саме у цьому аспекті робота набуває особливого значення. Сучасна урбаністика дедалі більше орієнтується на гуманітарні та соціальні аспекти розвитку міст, де важливу роль відіграє якість життя, інклюзивність, сталість і безпека міського середовища. Розуміння цих чинників з позицій суспільної географії є критично необхідним для розробки ефективної політики відновлення.

Особливої актуальності робота набуває з огляду на:

1. Глобальний та національний контекст воєнної урбаністики. Світовий досвід відновлення міст після збройних конфліктів (наприклад, Варшава, Бейрут, Мосул, Алеппо та ін.) доводить важливість міждисциплінарного підходу до міського відновлення, що поєднує планування, соціологію, екологію, економіку та географію. Водночас, в Україні бракує комплексних досліджень, які б інтегрували географічні підходи до аналізу посткризових урбаністичних трансформацій.

2. Потребу у нових моделях управління міськими трансформаціями. У ситуації, коли муніципальні бюджети обмежені, а виклики повоєнного відновлення безпрецедентні, зростає роль девелоперських компаній, як ключових суб'єктів реалізації проектів. При цьому відсутня усталена модель взаємодії між девелоперами, державою та місцевими громадами. Дана робота спрямована на теоретичне осмислення та практичну конструкцію таких моделей.
3. Інституційна невизначеність і виклики децентралізації. У рамках децентралізації та передачі повноважень на місця, багато ОТГ отримали право планувати території, залучати інвесторів, розробляти концепції розвитку. Проте більшість з них не мають методичної бази для роботи з девелоперами, що створює ризики неефективного чи навіть конфліктного міського розвитку. У роботі запропоновано концептуальні підходи, що допоможуть формувати збалансовану стратегію урбаністичних перетворень.
4. Соціальна значущість міського простору у відновленні національної ідентичності. У повоєнному контексті місто постає не лише як економічний осередок, а й як носій колективної пам'яті, наративу стійкості, символ національного спротиву. Формування нових підходів до відновлення міст має нести і гуманітарну функцію — збереження і трансформацію культурної ідентичності, що у дисертації також розглянуто.

Таким чином, дисертаційне дослідження Шинкаренка С.Л. своєчасно реагує на виклики сьогодення, заповнює існуючі теоретико-методологічні прогалини в українській географічній науці та пропонує практично орієнтовану концепцію відновлення міст, що є надзвичайно затребуваною у сучасних умовах.

Ступінь обґрунтованості наукових положень дисертаційної роботи, їх достовірності й новизни. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дозволило встановити, що поставлена мета на основі застосування відповідної методології та дослідницького інструментарію досягнута. У роботі вирішені всі поставлені завдання, а отримані результати мають теоретичну й практичну цінність та характеризуються науковою новизною.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, є обґрунтованими та підтверджуються результатами проведених досліджень. Автором використано достатню кількість наукових джерел, статистичних даних та аналітичних звітів тощо.

Дисертаційна робота Сергія Шинкаренка складається із української та англійської анотацій, списку публікацій дисертанта, вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел, додатків.

У першому розділі розглянуто теоретико-методологічні засади дослідження, здійснено ретроспективний аналіз підходів до міського розвитку.

У другому розділі проаналізовано практичний досвід девелоперських компаній у реалізації проектів відновлення міст, оцінено існуючі виклики та ризики.

У третьому розділі досліджено географічні аспекти ринку нерухомості та інноваційні підходи до відновлення міст.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження Шинкаренка С.Л. органічно вписується у наукову та освітню діяльність Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Робота виконана у рамках реалізації теми науково-дослідної роботи кафедри економічної та соціальної географії і туризму: «Особливості формування регіональних рекреаційних комплексів в Українському Причорномор'ї» (шифр теми № 316, державний реєстраційний номер 0121U113483, наказ ОНУ № 9075-18 від 05.10.2021 р.).

У рамках зазначеної теми вивчаються просторові аспекти регіонального розвитку, особливості використання територій, а також проблеми територіальної організації рекреаційного, житлового та інфраструктурного будівництва. Дисертаційна робота є логічним продовженням і поглибленням цієї проблематики, адже зосереджується на процесах відновлення міських територій у посткризовий період із залученням девелоперських компаній, що особливо актуально для приморських міст півдня України.

Крім того, результати дослідження активно впроваджені у навчальний процес кафедри, зокрема в таких дисциплінах як: «Основи регіоналістики», «Основи просторового планування».

Наукова новизна отриманих результатів наступна: Дисертаційне дослідження С.Л. Шинкаренка є вагомим внеском у розвиток сучасної суспільної географії, зокрема в аспекті формування теорії відновлення міських територій в умовах посткризового розвитку. Отримані в ході дослідження результати відзначаються міждисциплінарним підходом, високим ступенем оригінальності та прикладної орієнтації. Основні положення наукової новизни полягають у такому:

- *Вперше:*

Обґрунтовано суспільно-географічний підхід до аналізу процесів відновлення міст України в контексті взаємодії держави, девелоперських компаній та громадянського суспільства. Такий підхід дозволяє розглядати міський простір як поліструктурну систему, що реагує на соціальні, економічні, екологічні та просторові імпульси трансформації;

Визначено специфіку формування соціально-економічної моделі міського відновлення в умовах війни та післявоєнного періоду з урахуванням регіональних відмінностей. Виявлено закономірності адаптації девелопменту до безпекових, демографічних і просторових викликів.

Систематизовано інструменти, механізми та практики, які застосовують девелоперські компанії у відбудові міських територій, зокрема в межах публічно-приватного партнерства, що надає основи для формування нормативної та управлінської політики в цій сфері.

Удосконалено:

Підходи до формування соціально-економічної моделі відновлення міст шляхом інтеграції суспільно-географічних чинників (геопросторових особливостей, типології урбаністичних структур, демографічної динаміки) з економічними стимулами девелоперських стратегій.

Методологію оцінки ефективності девелоперських проектів, зокрема їхнього впливу на якість життя населення, доступ до інфраструктури, рівень соціальної інклюзії та екологічну стійкість міських систем.

Дістали подальшого розвитку:

Теоретико-методологічні засади суспільно-географічного аналізу урбаністичних процесів у посткризових умовах, що дозволяє сформулювати нові концепції просторового планування з акцентом на безпекові, мобілізаційні та соціальні функції міського середовища.

Підходи до типологізації регіонів України за потенціалом девелоперського відновлення, що має практичне значення для територіального планування та розробки стратегій регіонального розвитку.

Механізми інтеграції інноваційних фінансових інструментів (зелені облігації, краудфандингові платформи, цільові інвестиційні програми) у системи фінансування проектів відновлення міської інфраструктури.

Взаємодія між державними структурами, девелоперами та місцевими громадами на засадах публічного діалогу, прозорості планування та залучення жителів до управлінських процесів.

Таким чином, наукова новизна дисертації полягає в комплексному підході до формування концептуальних та практичних основ соціально-економічного відновлення міст України, що не лише розширює межі академічної науки, а й має прикладне значення для державної політики у сфері відновлення, містобудування та регіонального розвитку.

Стиль викладання дисертації, відповідність її тексту встановленим вимогам. Виклад матеріалу дисертаційної роботи логічний, міркування і аргументовані висновки переконливі, мова дисертаційної роботи грамотна і термінологічно точна.

Дисертаційна робота є самостійною науковою працею, в якій відображені власні ідеї і напрацювання автора, що дозволило вирішити поставлені у роботі завдання. Робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто.

Практичне значення отриманих результатів дисертаційної роботи Шинкаренка С.Л. є вагомим та багатограним, оскільки результати дослідження мають безпосереднє застосування у сфері просторового планування, державної політики, девелопменту, а також у діяльності органів місцевого самоврядування, урядових і неурядових організацій.

1. *Рекомендації для муніципального управління та просторового планування.* На основі результатів дослідження розроблено практичні пропозиції щодо:
 - формування змішаних моделей партнерства між державою, девелоперськими компаніями та місцевими громадами;
 - підвищення ефективності реалізації девелоперських ініціатив у містах, що зазнали руйнувань;
 - врахування географічних, соціальних і економічних чинників при стратегічному плануванні відновлення міських територій;
 - запровадження механізмів громадської участі в ухваленні рішень щодо реконструкції.
2. *Інструменти для девелоперських компаній та інвесторів.* У роботі запропоновано дієву аналітичну базу для оцінки інвестиційної привабливості різних типів міських територій, визначено ризики та бар'єри, що стоять перед приватним сектором у реалізації відновлювальних проєктів. Також окреслено шляхи імплементації міжнародних практик ESG (екологічне, соціальне, корпоративне управління) та використання «зелених» фінансових інструментів (зокрема зелених облігацій), що відповідає сучасним вимогам інвестиційного середовища.
3. *Використання у діяльності забудовників і консультантів.* Практичні положення дисертації були впроваджені у діяльність ТОВ «Enhance Development» та ПП «СТРОИТЕЛЬ-П». Це свідчить про практичну придатність теоретичних моделей для реальних девелоперських

практик, зокрема у плануванні житлового будівництва, врахування екологічної стійкості та соціальних потреб мешканців.

4. *Освітня інтеграція.* Результати дослідження використано у навчальному процесі кафедри економічної та соціальної географії і туризму Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Це дозволяє готувати студентів до практичної роботи в умовах трансформації українських міст, зокрема в посткризовий період.

Таким чином, практичне значення дисертації виходить за межі суто академічної площини та охоплює прикладну сферу муніципального управління, будівельної галузі, просторового планування, освіти й державного стратегування. Це робить дослідження актуальним і корисним у контексті реального післявоєнного відновлення України.

Оцінка змісту дисертації

Дисертація Шинкаренка С.Л. є самостійним, творчим, науковим дослідженням, в якому на основі аналізу зарубіжних та вітчизняних джерел, статистичних матеріалів та аналітичних звітів отримані нові науково обґрунтовані результати.

Проведений аналіз змісту дисертації показує, що мета і завдання цього дослідження в цілому досягнуті та виконані, висновки і пропозиції в переважній більшості є обґрунтованими та доведеними. Структура роботи і її зміст є узгодженими. Зміст дисертації відображає основні положення, висновки та пропозиції, що виносяться на захист.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Приведені у дисертаційному дослідженні ідеї і положення інших науковців мають відповідне посилання і використані з метою підкріплення ідей автора. Отже, робота повною мірою відповідає вимогам академічної доброчесності і не містить академічного плагіату. Це підтверджено і результатами перевірки дисертаційної роботи відповідними сервісами.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи рецензовану дисертацію Шинкаренка С.Л. «Суспільно-географічні аспекти формування соціально-економічної моделі відновлення міст України девелоперськими компаніями» водночас необхідно звернути увагу на деякі дискусійні положення, висновки, пропозиції тощо, а саме:

1. Привертає увагу певна методологічна нечіткість та недостатня операціоналізація методів дослідження. На стор 19 подано широкий перелік методів (історико-географічний, соціологічний,

порівняльний тощо), але їх конкретне застосування до задач дисертації не розкрито. Є питань і до проведеного автором соціологічного дослідження щодо апробація моделі соціально-економічного відновлення. Незрозуміло яким чином була сформована вибірка, її репрезентативність, як здійснювалося опитування, чи інтерв'ювання, які були критерії валідності отриманих результатів тощо.

2. Теоретико-концептуальна база дисертації має глибокий міждисциплінарний характер. Однак, вона не повною мірою адаптована до українських реалій. Наведено значний обсяг зарубіжних концепцій (Джейн Джейкобс, Гел, Ле Корбюзьє та інші), але відсутня спроба критичного осмислення їх релевантності для сучасної України (стор. 24 – 43).
3. У підсумкових висновках сформульовано багато декларативних положень (наприклад, важливість сталого розвитку, цифровізації, тощо), проте вони не завжди підтверджені результатами розділів 2 і 3.
4. Як на нашу думку, в дисертації було б доцільно глибше проаналізувати нормативно-правову базу відбудови міст України. У роботі вказано на «використання нормативно-правових актів», проте немає аналізу актуальних документів, наприклад, ДБН, містобудівного кадастру, законопроектів про відбудову та багато іншого (стор. 109 – 112).
5. Дисертація має дещо обмежену кількість ілюстративних матеріалів. У роботі представлено 10 картосхем, 24 рисунки і 7 таблиць. Проте частина з них не має аналітичного навантаження, подана без пояснень чи просторових узагальнень.

Разом з тим, зазначені вище зауваження стосуються лише окремих положень дослідження, носять дискусійний, уточнюючий та рекомендаційний характер і не зменшують наукового та практичного значення дисертаційної роботи.

Загальний висновок та оцінка дисертації. На підставі викладеного вище можна зробити висновок, що дисертаційна робота «Суспільно-географічні аспекти формування соціально-економічної моделі відновлення міст України девелоперськими компаніями» відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2015 р. №261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (зі змінами) та Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 «Про

затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України №341 від 24.03 2022р.; №502 від 19.05.2023 р.; №507 від 03.05.2024 р.), а дисертант Шинкаренко Сергій Леонідович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 106 – «Географія»

Офіційний опонент:

доктор географічних наук, професор,
завідувач сектору територіальної
організації суспільства Інституту
географії Національної академії наук
України

Григорій ПІДГРУШНИЙ

Згідно з Підприємством засвідчує:
Нагородити відділу кадрів
в. медведєв
16.05.2025 р.

